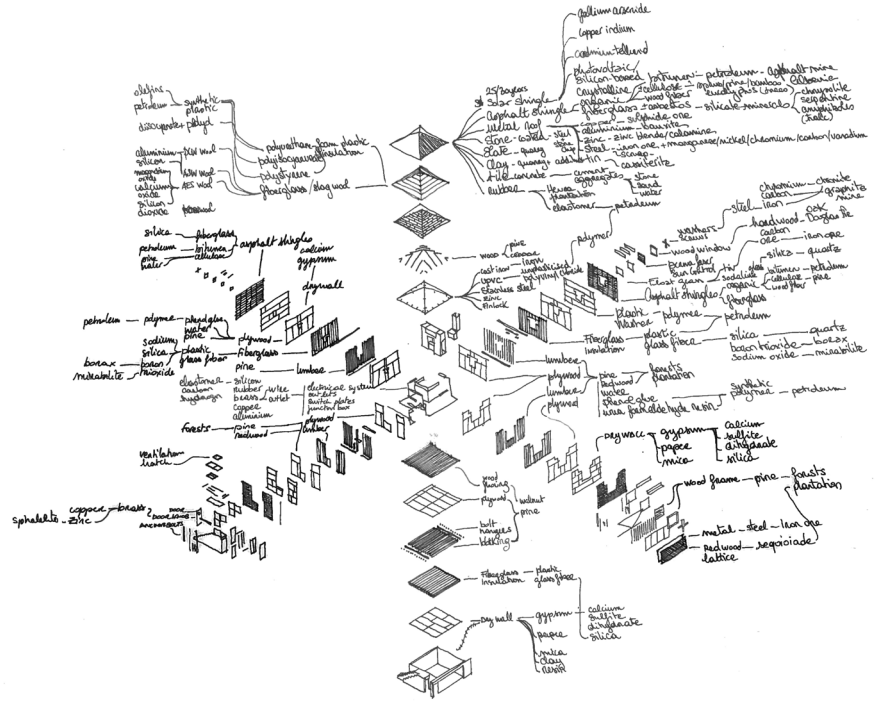


↳ MİMARİ
DETAYLARI
POLİTİKLEŞTİRMEK

CHARLOTTE
MALTERRE-
BARTHES



Bangstad, Sindre, ve Nilsen Torbjørn Tomyr. "Thoughts on the Planetary: An Interview with Achille Mbembe." [Gezegensal Üzerine Düşünceler: Achille Mbembe ile Söyleşi] New Frame (2019). <https://www.newframe.com/thoughts-on-the-planetary-an-interview-with-achille-mbembe/>.

Tasarım sürecinde mimarların, şehir tasarımcılarının ve plancıların verdiği her karar, uygulandığında, yalnızca inşaat sahasında değil, aynı zamanda çıkarma ve üretim sahasında da bir etkiye sahip. Bir evin pencere çerçevelerinden bir otoyol köprüsünün beton direklerine, bir oturma odasının ahşap döşemesinden sokaklarımızın asfaltına, bir kapının çelik sürgülerinden bir parkın ağaç türlerine kadar, yapı çevrenin malzeme kullanımı küresel bir zincirleme etkiye sahip.

Evinizin çatısındaki asfalt kiremitler selüloz, odun lifi ve içinde ham ya da asfalt madenlerinden çıkarılan petrol bulunan ziftten oluşuyor.¹ Bu kiremitler, aynı zamanda sülfür yönünden zengin yataklarda çinkoyla birlikte bulunan, hava ve suya maruz kaldığında zehirli sülfürik asit üreten yeraltı-ya da sert kaya- madencilik ile çıkarılan bakırdan üretilen yağmur oluklarına bağlıdır. Kiremitlerin arasındaki ek yalıtım derzleri, petrol bazlı elastomerden elde edilen sentetik kauçuktan yapılıyor. Altındaki izolasyon panelleri de köpükten (genellikle ham petrolden elde edilen polistiren ya da poliüretan) ve cam elyaf-cüruf yününden (alüminyum, silikon, kalsiyum oksit birleşiminden) elde ediliyor. Bu birleşimde bulunan alüminyum, üst toprak tabakalarını dolayısıyla vahşi yaşam habitatlarını yok eden açık ocak madencilik süreçleriyle çıkarılan boksitten elde ediliyor. Bir diğer önemli nokta ise bunları taşıyan çatı karkası. Karkas; keresteden, genellikle sedir ya da çam kullanılarak inşa ediliyor. Bu keresteler de karbon yoğunluğu yüksek yaşlı ormanların kesilmesinden sorumlu olan ve atmosfere karbondioksit salan endüstriyel ormancılık faaliyetleri sayesinde tedarik edilebiliyor. Karkası bir arada tutan birleşim elemanları ise yeraltı madencilikle çıkarılıp maden eritme ocağında karıştırılan demir cevheri ve kok kömüründen oluşan çelikten yapılıyor. Bu süreç başlı başına dünya çapındaki karbondioksit salımının %9'undan sorumlu. İç bölme duvar katmanlarına gelince; onlar genellikle kontrplağa (su ve petrol bazlı yapıştırıcıyla birbirine tutturulan çam tabakalarına) ek olarak plastik,

1 Bu metin, yazarın yakın zamanda Non-Extractive Architecture: On Design without Depletion [Çıkarmaya Dayalı Olmayan Mimarlık: Tüketmeden Tasarlamak] adlı kitapta (der. Space Caviar, Moskova ve Berlin: V-A-C Foundation ve Sternberg Press, 2021) yayımlanan "The Devil is in the Details: "Who is it that the Earth belongs to?" [Şeytan Ayrıntıda Gizlidir: Dünya Kime Ait?] makalesinin bir parçası.

boraks ve mirabilitten oluşan cam elyaf yalıtımın birleşimi ile şekillendiriliyor. Boraks açık madenlerden çıkarılıyor, mirabilitin içinde ise nehir yataklarından hasat edilen sodyum sülfat var. Pencereleler ise yüzdürme camdan yapılıyor, nitekim o da sodalı kireç, cam, silika, kuvars ve metalden (ya kalay ya da demir cevheri) oluşuyor. Silika, açık madenlerden çıkarılan kum ve kuarstan elde ediliyor. Alçıpanlara gelince, onlar alçıtaşından (kalsiyum, sülfat ya da silika) elde ediliyor. Elektrik tesisatları ve ısınma sistemleri ise metal (bakır, alüminyum) ve plastik (silikon, elastomer-petrol bazlı) aksamalar. Temeller, çimento tuğlası ve betonla (kireçtaşı, kum, çakıl ve diğer agregalar) atılıyor. Endüstri temsilcilerinin bile sürdürülebilir olmadığını kabul ettiği beton ise dünya çapında en yaygın inşaat malzemesi olmayı hala sürdürüyor.²

Ev inşa etmek için gerekli malzemelerin bu kapsamlı olmayan hatta bir yanıla naif ve basitleştirilmiş listesi mimari detaylar ve fiziksellikleri üzerine devam eden araştırmama dayanıyor. Kaliforniya merkezli mimarlık ofisi Morphosis tarafından üretilen “Parts” [Parçalar] adlı-1980’lerdeki Kuzey Amerika’nın inşaat protokollerinin ardından inşa edilen bir evin detaylarında kullanılan her elemanın eksiksiz envanteri diyebileceğimiz- aksonometrik temsili bir taslak olarak kullanan bu eleştirel çizim tasarım ve çıkarma arasındaki mesafeyi kapatırken yapı inşaatı için bir yöntem belirlemeye çalışıyor. Çünkü Morphosis’in mimari detaylar kataloğu, kullanılan malzemelerin kaynağıyla ilgilenmiyor. Bunun yerine inşaatının her unsurunu “meslekten olmayan herkesin anlayabileceği”³ şekilde ayrıntılandırılan “Revell Model” benzeri bir format sunuyor. Bu yüzden belgenin her detayın malzemesinin kaynağı açıklanarak “politikleştirilmesi” gerekiyor ki mekânsal üretimin biyofiziksel özelliklerinin nasıl birleştiği, üretildiği ve edinildiğini görünür olsun ve bu görüşler inşaatın ekonomi politikasına yansısın.

Özetlemek gerekirse, tasarımcılar nezdinde detayın hâlâ nötr ve münhasıran performatif bir mevcudiyeti bulunmakta. İşte bu alternatif yorum, önemli bir teşhis koyarak mimari eserlerle onların somutlaştırılması için gerekli çıkarma süreçlerinin sebep olduğu saldırı ve şiddet türlerine tasarımcıların koydukları mesafeyi aktarıyor.⁴ Bir tasarım çözümü ile onun maddi gerçekliği arasındaki kopmayı gösteren bu ayırım, gerçek dünyanın sorumluluklarından elini ayağını çekmeye neden oluyor. Öte yandan yapı çevrenin somutlaşması çıkarma faaliyetlerine bu kadar muhtaçken mimarlık ve jeolojik menşei arasındaki amansız bağlantıyı görmek hiç de zor değil. Bu sebeplerden dolayı yapı bileşenlerinin ve detaylarının politikleştirilmesi; çıkarım ve tahsis süreçlerinin güncel biçimleri arasında bağlar kurmak nihayetinde de altyapılarımızın, kentlerimizin, evlerimizin ve hayatlarımızın üretimini yeniden düşünmek için oldukça önemli.

2 Jonathan Watts, “Concrete: The Most Destructive Material on Earth,” [Beton: Dünyanın En Yıkıcı Malzemesi] The Guardian (2019). <https://www.theguardian.com/cities/2019/feb/25/concrete-the-most-destructive-material-on-earth>.

3 Morphosis, “Tectonics, Fragments, Aggregates, and a Sense of the Unfinished Percolate into Everyday Life,” 2-4-6-8 House (1978). <https://www.morphosis.com/architecture/30/>.

4 İnşaat sektörünün dünyanın karbon emisyonlarının %40’ından sorumlu olması, bunun %11’ini de malzeme ve inşaat süreçlerinin oluşturması pek çok mimar için pek de büyük bir endişe kaynağı değil. Bkz. Matthew Adams, Bringing Embodied Carbon Upfront (London: World Green Building Council, 2019).

Yazar hakkında

Charlotte Malterre-Barthes, Harvard Tasarım Okulu'nda öğretim görevlisi. Kentsel tasarım ofisi OMNIBUS'un ortaklarından ve ETH Zürih'ten metaların yapıları çevre üzerindeki politik ekonomisi üzerine doktora derecesine sahip. Eileen Gray: A House under the Sun (Nobrow), Some Haunted Spaces in Singapore (Edition Patrick Frey), Migrant Marseille ve Housing Cairo: The Informal Response (Ruby Press) kitaplarının ortak yazarı.